

Om melding til stortinget om situasjonen for personer med utviklingshemning

I går gikk fristen ut for å komme med høringsinnspill til den kommende melding til stortinget om situasjonen for personer med utviklingshemning. Etter å ha jobbet for personer med utviklingshemning i hele mitt voksne liv og også vært engasjert i politikken som føres på området, er dette en melding jeg ser frem til med glede og spenning. For noen (få) av oss er dette noe av det viktigste arbeidet regjeringen gjør. Derfor er det med stor bekymring jeg har lest høringsnotatet. Notatet sier dessverre svært lite om hvordan personer med utviklingshemning faktisk har det. De siste ukene har jeg også snakket med en hel del folk som er svært misfornøyd med notatet, og som undrer seg over hva dette egentlig er. Samtidig er det et sterkt ønske om å få en melding klar så fort som mulig. Det gjør at det er vanskelige avveininger i forhold til hvor kritisk man faktisk skal være i høringsinnspillene.

Jeg vil med dette komme inn på noen få punkter som jeg mener er viktig for den kommende meldingen. Innspillene kommer fra meg som privatperson og som vernepleier, men dette er først og fremst et innspill til SV fra et SV medlem. Bruk det eller kast det. Ta gjerne kontakt med meg om det skulle være av interesse.

Inkludering

Meldingen som nå skrives er den egentlige inkluderingsmeldingen. Ansvarsreformen skulle være starten på en samfunnsbygging i retning av et mangfoldig og inkluderende Norge. Reformen må ikke utelukkende sees på som en reform for personer med utviklingshemning. Det går klare linjer fra ansvarsreformen til utviklingen av resten av velferdstjenestene, med samhandlingsreformen og oppfølgingen av Hagen-utvalget som det siste tilskuddet. Den kommende meldingen til stortinget må gi en klar føring for et inkluderende samfunn. Et samfunn for alle. Meldingen må drøfte forskjellene på normalisering, integrering og inkludering.

Gjennom å slå fast at inkludering er målet vil man kunne gi denne meldingen en bredere forståelse enn bare en retningsmelding for tjenestene til personer med utviklingshemning. Den kan bety et klart stempel på hvor regjeringen vil med velferdspolitikken, og dermed også kunne brukes inn mot stortingsvalget. Inkludering vil måtte innebære at skolepolitikken først og fremst er bygging av en fellesskole (ikke enhetsskole) der det er plass til alle. Det innebærer en boligpolitikk som gir alle muligheter til å skaffe seg en bolig og bygging av mangfoldige lokalsamfunn. En arbeidslivspolitikkk som ikke bare innebærer å styrke den enkelte, men også innebærer strukturelle grep i arbeidslivet/ arbeidsmarkedet.

En av svakhetene ved høringsnotatet, som også sannsynligvis vil bli behørig kommentert av høringsinstansene, er at det i stor grad har fokus på individet. Både moderne forståelse av funksjonshemming, og SV sin politikk, innebærer at man må se på samfunnsskapte barrierer og finne tiltak også på strukturnivå. Den kommende meldingen må nettopp gi klare signaler om at inkludering både handler om å styrke

enkeltindividet og gi folk muligheter til å bestemme selv over egne liv, og at det også handler om å endre samfunnet. Som sagt; gi denne meldingen mulighet til å bli en inkluderingsmelding.

Kompetanse

Det er flott med overordnede planer, veiledere og retningslinjer, men om kompetansen i det direkte arbeidet med den enkelte tjenestebruker ikke er tilstede blir ikke overordnede planer fulgt. Hvilken kompetanse som faktisk finnes i det daglige arbeidet for personer med utviklingshemning vet vi svært lite om hvis vi bare leser høringsnotatet. Vi vet at en god del vernepleiere velger andre felt og vi vet at det gis dispensasjon fra kompetansekravene i lovverket som regulerer bruk av makt og tvang i 90 % av vedtakene. Dette blir i liten grad problematisert. Det er viktig å spørre seg om i hvilket annet felt ville man godtatt 90 % dispensasjoner? Hadde det vært greit om det i 90 % av tilfellene der politiet utøvde makt, så var det folk uten politiutdanning med på hendelsene? Hadde man godtatt at i 90 % av de mest komplekse læringssituasjonene i grunnskolen, så var det ansatte uten lærerutdanning som gjennomførte undervisningen? Jeg vet at det nødvendigvis ikke er direkte sammenlignbart. Det hadde dog vært en helt annen oppmerksomhet rundt en rapport som fant tilsvarende forhold i andre deler av velferdstjenestene. En melding til stortinget må diskutere og gi retning på kompetanseutviklingen i tjenestene for personer med utviklingshemning. Det er sannsynligvis for sent å finne mer ut av den faktiske situasjonen før meldingen kommer, men den bør inneholde planer for å kartlegge situasjonen. Videre bør den gi klare føringer for kompetanseutvikling som i det minste vurderer følgende forhold:

- Hvilke kompetanse trengs for å gjøre de ulike oppgavene i tjenestene? Hva trenger man høgskoleutdanning til, hva trenger man vernepleierutdanning til, når bør kravet være videregående utdanning og fagskole? Hvilke arbeidsoppgaver kan utføres av ansatte uten forhåndskunnskaper/ noen form for utdanning?
- Trengs det klare kompetansekrav?
- Bør man innføre en ordning med sertifisering eller andre ordninger som sikrer ufaglærte et minimum av kompetanse før de kan jobbe med personer som er helt avhengig av kompetente folk for å kommunisere og forstå verden rundt seg?
- Rett etter ansvarsreformen var det mange kulturbærere i kommunene som sikret at fokuset på reformens intensjoner var tilstede i kommunenes arbeid. Nå er mange av disse kulturbærerne borte. Hvordan kan man sikre at kompetanse og fokus på inkludering og andre overordnede målsettinger er tilstede både i det direkte arbeidet, i det faglig administrative arbeidet og i kommunenes planarbeid (både politisk og administrativt)?

Styringssystemer

Rapporten "Omsorgsfeltets "hviskelek"" (<http://naku.no/node/1028>) har en svært betegnende tittel. Som hviskeleken vi lekte som barn, blir ord forandret jo mer vi hvisker. Slik er det også med politiske føringer. De blir forandret, misoppfattet og i mindre og mindre grad hørt og tatt hensyn til jo lenger ut i "systemet" vi kommer. Høringsnotatet gir en fin innføring i gode intensjoner og flotte velferdsordninger, men sier lite eller ingenting om hvordan det faktisk står til. Andre rapporter, inn- og utspill fra organisasjoner og enkeltpersoners beretninger viser at virkeligheten ikke er i tråd med mange av myndighetenes gode intensjoner. Skal meldingen få noen som helst

betydning må den ta for seg hvordan det skal sikres at overordnede politiske føringer blir satt ut i livet. Dette handler om mer enn noen skriftlige veiledere. Det handler om kompetanse, om klare retningslinjer, om øremerking og om sanksjonsmuligheter. Jeg vet at dette er vanskelig å få til så lenge Senterpartiet er i regjering, men om ikke meldingen tar opp og drøfter mulighetene for sterkere statlig styring er dette en melding for skrivebordsskuffen. Det er det vel ingen som vil, eller?

Generelle betraktninger

Avslutningsvis vil jeg si noe om entusiasme og noe om å sette et rødgrønt politisk stempel. Det er viktig at det skapes entusiasme blant folk som jobber for personer med utviklingshemning. En melding til stortinget burde kunne skape dette både blant ansatte, men også blant pårørende og personer med utviklingshemning selv. Departementet har til nå misbrukt den muligheten. I mange saker de siste årene har man benyttet selve prosessen i saksutviklingen til å skape engasjement og aktivitet. I forhold til denne meldingen har man gjort akkurat det motsatte. Det sies at organisasjonene har vært tett involvert i prosessene, men i hvor stor grad har dette skapt engasjement ute i kommunene rundt dette arbeidet. Det har vært laget et høringsnotat i det stille, og når det først kommer er det fullt av hull og mangler. Jeg vet om mange som er frustrert over hvordan man skal gi tilbakemelding på en skikkelig måte.

Det var et enstemmig storting som igangsatte arbeidet som nå gjøres knyttet til situasjonen for personer med utviklingshemning. Det er kanskje også viktig å få et bredt flertall med på hovedretningen når meldingen blir lagt frem for stortinget. Det betyr ikke at dette feltet er apolitisk. Jeg håper at SV får satt et tydelig politisk stempel på meldingen. Det innebærer et tydelig fokus på inkludering og samfunnsmessige strukturer. Og, det innebærer at melding må berøre anbudsutsetting og privatisering. Meldingen bør ta et oppgjør med den økende graden av privatisering som vi ser i tjenestene til personer med utviklingshemning. Gjøres det ikke noe nå, blir det mye vanskeligere å snu. En ny undersøkelse som er gjort av noen ansatte i habiliteringstjenesten i Akershus viser en tydelig tendens i Oslo og Akershus. De sier ikke at kvaliteten er lavere i de private tiltakene, men de stiller noen viktige spørsmål. Blant annet er mangel på boliger og mangel på fagkompetanse de to viktigste grunnene til at kommunene velger å sette disse tjenestene ut på anbud. For det andre er det slik at i de fleste tilfellene blir tjenester og bolig anbudsutsatt sammen. Det vil si at personene det gjelder mister boligen sin om tjenestetilbyder taper anbud, trekker seg eller går konkurs. Dette er en utfordring for rettsikkerheten og intensjonene som politikken overfor personer med utviklingshemning bygger på. For det tredje viser undersøkelsen at det er svært mange som ikke får innsyn og medbestemmelse i prosessen med å velge tjenestetilbyder. Dette bryter også med vanlige rettsprinsipper, og med politiske føringer.

SV har med denne meldingen ikke bare mulighet til å vise at partiet og regjeringen tar personer med utviklingshemning på alvor. Vi har også mulighet til å si noe om hvilket samfunn vi ønsker. Et samfunn for alle. Særlig etter diskusjonene om tidlig ultralyd, noe jeg har kommentert blant annet på bloggen til Søndre Nordstrand SV (<http://snsvblogger.wordpress.com/2013/04/05/jeg-har-lest-et-partiprogram/>), håper jeg at SV bruker muligheten denne meldingen er til å bygge troverdighet i arbeidet for inkludering og kampen mot samfunnsskapte barrierer.

Det er mye mer jeg kunne kommentert, men jeg nøyer meg med dette. Det er vel kanskje allerede for langt til at det blir lest. Jeg sender dette til noen i SV som jeg mener burde lese dette. Mulig dette eller lignende også blir publisert på bloggen min eller i min faste kommentar i neste nummer av SOR Rapport. Det er kanskje mye store ord, og lite konkrete innspill i det jeg skriver her. Jeg håper at mange av høringsinstansene skriver det samme som meg, men som SV medlem var det viktig for meg å få sagt dette til mine partifeller som jobber med dette. Da føler i hvert fall jeg at jeg faktisk har prøvd å bidra konstruktivt.

Lykke til med viktig arbeid.

Hilsen
Cato Brunvand Ellingsen
Vernepleier
Medlem av styret i Søndre Nordstrand SV

93032297
cbe@online.no
www.vernepleieren.com